

Fritt behandlingsvalg

Status per 1. tertial 2020

Rapport

IS-2934

Innhold

Innhold	1
Sammendrag	3
1. Innledning	4
1.1 Bakgrunn	4
2 Aktivitet i Fritt behandlingsvalg	5
2.1 Utviklingstrekk	5
2.2 Geografisk fordeling	11
2.3 Fordeling mellom menn og kvinner	12
3 Utbetalte refusjoner i godkjeningsordningen	14

Sammendrag

Det har vært en vekst i antall mottakere både for somatiske tjenester og psykisk helsevern for voksne i godkjenningsordningen i Fritt behandlingsvalg (FBV) fra 1. tertial 2019 til samme periode i 2020. Nær 6 000 pasienter mottok tjenester i godkjenningsordningen i 1. tertial 2020.

Da det ble iverksatt strenge tiltak pga. covid-19 i mars 2020, fikk vi en midlertidig og svak reduksjon i aktivitet i godkjenningsordningen.

Fritt behandlingsvalg (FBV) ble etablert i november i 2015 og omfatter flere tiltak som rett til å velge behandlingssted, økt bruk av private leverandører gjennom kjøpsavtaler, samt en ordning for private tilbydere uten kjøpsavtale til å utføre tjenester finansiert av det offentlige (godkjenningsordningen). Denne rapporten oppsummerer status for FBV og presenterer noen hovedtall for ulike deler av ordningen.

Flere pasienter for somatikk og psykisk helsevern – færre innen rus (TSB)

Den langsiktige trenden i pasientvolum er en vekst for somatikk, men med månedlige svingninger, mens nivået av pasienter for tjenester i psykisk helsevern og TSB har etter hvert blitt mer stabilt. Det er fortsatt relativt få pasienter for psykisk helsevern for barn og unge, samt for habilitering og rehabilitering.

Høy andel pasienter fra Sør-Øst

Det er flest godkjente leverandører i Sør-Øst og dette bidrar trolig til en høyere andel pasienter fra denne regionen enn befolkningsgrunnetilsier. Drøyt 70 prosent av pasientene kommer fra Sør-Øst. I motsatt ende er Midt-Norge med en vesentlig lavere andel pasienter i ordningen enn til befolkningsgrunnetilsier.

117 millioner utbetalte refusjoner i 1. tertial 2020

Det er TSB som står for den største andelen av utbetalte refusjoner i 1. tertial 2020 med om lag 65 millioner kroner. Psykisk helsevern for voksne og somatikk har omtrent samme nivå med om lag 25 millioner kroner hver.

1. Innledning

1.1 Bakgrunn

Fritt behandlingsvalg (FBV) ble etablert 1. november 2015, og omfattet ordningen Fritt sykehusvalg og andre tiltak (øke kjøp hos private aktører og avvikling av aktivitetsbestillingen) som eksisterte før oppstart av FBV. I tillegg ble det mulig for private tilbydere uten kjøpsavtale med regionalt helseforetak (RHF) å utføre tjenester finansiert av det offentlige gjennom godkjenningsordningen. Målene med FBV er:

- reduserte ventetider
- økt valgfrihet for pasientene
- stimulering til økt effektivitet i offentlige sykehus

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) har gitt Helsedirektoratet i oppdrag å følge med på ordningen, blant annet for å kunne gi løpende informasjon om utvikling i sentrale størrelser relevant for ordningen.

Denne rapporten gir en beskrivelse av aktivitet og utbetalte refusjoner i godkjenningsordningen frem til og med 1. tertial 2020.

2 Aktivitet i Fritt behandlingsvalg

Godkjenningsordningen i Fritt behandlingsvalg omfatter alle tjenesteområder, men mot ulike pasientgrupper. Innen somatisk område er det i all hovedsak polikliniske eller dagkirurgiske tjenester som er inkludert, mens det for psykisk helsevern og rusbehandling (TSB) er døgntjenester som inngår. Innen habilitering ble det innført tjeneste for dagopphold i juli 2017, mens det for rehabilitering har blitt innført døgntjenester fra 2019 og polikliniske tjenester fra 2020. Når det er ulike omsorgsnivå for tjenestene har det betydning for hvordan vi måler utviklingen i aktivitet, samt sammenligningen mellom tjenesteområder. Det er for eksempel mindre ressurskrevende å øke antall polikliniske pasienter enn døgnpasienter, men målt i antall dager/døgn eller kostnader kan utviklingen for døgn være sterkere.

2.1 Utviklingstrekk

I 1. tertial 2020 ble det registrert totalt 5 979 pasienter som hadde fått gjennomført utredning eller behandling hos private aktører registrert i godkjenningsordningen. Dette fremgår av tabell 1. Det var flest pasienter for somatiske tjenester, men som påpekt tidligere er det forskjeller i type tjenester som inngår mellom tjenesteområdene. For somatiske tjenester er det i hovedsak utredninger og dagkirurgiske behandlinger som inngår, mens det for psykisk helsevern og TSB er døgntjenester. Volumet av pasienter i 1. tertial i år indikerer mulighet for å oppnå minst like stort volum for hele året som i 2019.

Tabell 1 Antall pasienter i godkjenningsordningen per tjenesteområde og totalt i perioden 2015-til 1. tertial 2020. Kilde: KUHR

	2015	2016	2017	2018	2019	1. tert 2020
TSB	1	157	250	400	499	264
Psyk voksne	92	132	169	257	219	129
Psyk barn/unge	0	0	5	9	10	3
Somatikk	23	1 792	4 435	8 110	15 004	5 563
Habilitering			6	15	27	15
Rehabilitering					10	5
Totalt	116	2 081	4 865	8 791	15 769	5 979

Tabell 2 viser utviklingen i antall pasienter per 1. tertial fra 2017 til 2020, samt 2. og 3. tertial i 2019. Sammenlignet med 1. tertial i 2019 var det noe færre pasienter i 2020 for TSB, psykisk helsevern for barn og unge, samt for habilitering. De to sistnevnte har imidlertid lavt volum som gir større betydning av tilfeldige variasjoner. For psykisk helsevern for voksne og for somatikk var det noe/en del høyere volum av pasienter i 1. tertial 2020 enn i 2019.

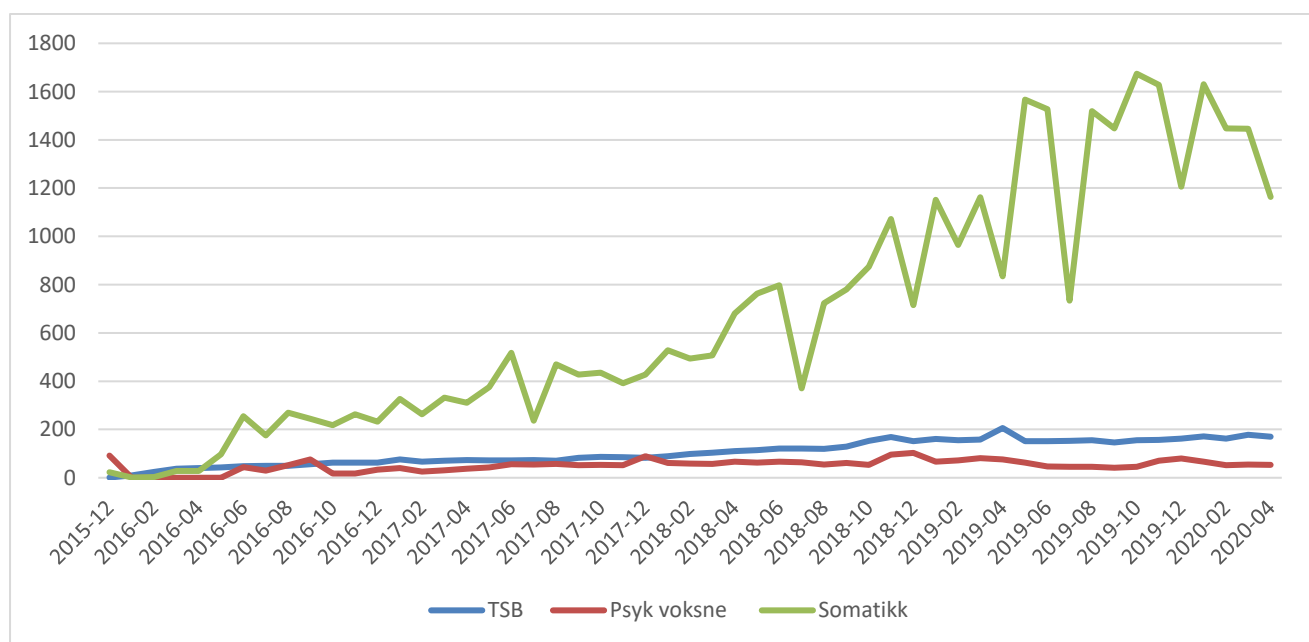
Tabell 2 Antall pasienter i godkjenningsordningen per tjenesteområde og per tertial i perioden 2017 til 1. tertial 2020. Kilde: KUHR

	1.tert 2017	1.tert 2018	1.tert 2019	2.tert 2019	3.tert 2019	1.tert 2020	Pst endring 1. tert 2019- 2020
TSB	117	165	301	231	224	264	-12
Psyk voksne	72	100	110	81	118	129	17
Psyk barn/unge	3	4	8	5	4	3	-63
Somatikk	1 216	2 187	4 073	5 294	5 870	5 563	37
Habilitering		7	17	14	12	15	-12
Rehabilitering			0	0	10	5	
Totalt	1 408	2 463	4 509	5 625	6 238	5 979	33

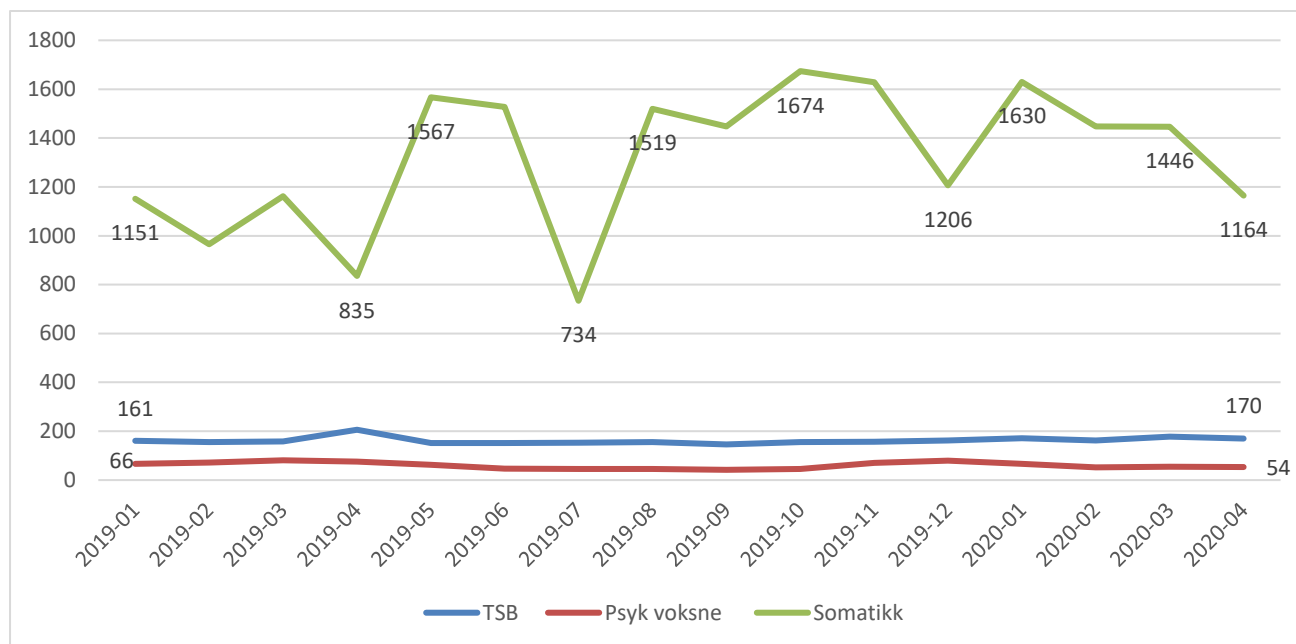
Figur 1 viser utviklingen i antall pasienter per måned innen tjenesteområdene somatikk, rusbehandling (TSB) og psykisk helsevern for voksne for landet samlet siden desember 2015. Figur 2 viser utviklingen etter januar 2019.

Det er somatiske pasienter som har hatt det største volumet de siste årene. Antallet øker jevnt frem til april 2019, hvor det deretter flater noe ut. Det er lavere volum i april 2020 som kan til dels skyldes atferd og tiltak i forbindelse med pandemien, men det fremgår av tidligere månedstall at det også da har vært en del svingninger i volum. Antall pasienter som mottar TSB-tjenester i ordningen har økt noe svakere fra 2019. Når det gjelder psykisk helsevern for voksne har nivået på antall pasienter i ordningen vært mer stabilt på et lavere nivå. Både for TSB og psykisk helsevern for voksne er det ingen indikasjoner på lavere volum i mars og april 2020. Vi viser mer detaljerte tall for 2020 i et eget avsnitt under.

Figur 1 Antall pasienter i godkjenningsordningen per tjenesteområde og per måned i perioden 2015 til 1. tertial 2020. Kilde: KUHR.

Figur 2 Antall pasienter i godkjenningsordningen per tjenesteområde og per måned i perioden januar 2019 til april 2020. Kilde: KUHR.

Utvikling i aktivitet uke for uke i 2020

I dette avsnittet ser vi nærmere på utviklingen i 2020 for å undersøke om det skjedde markerte endringer i forbindelse med og i etterkant av tiltakene som ble innført 12. mars på grunn av corona-situasjonen. Figur 3 viser utviklingen i regninger for TSB-tjenester, hvor en regning tilsvarer et oppholdsdøgn. Figur 4 viser tilsvarende for psykisk helsevern for voksne. For somatiske tjenester viser figur 5 utviklingen i antall pasienter, siden det innen dette tjenesteområde i stor grad er samsvar mellom en regning og en pasient.

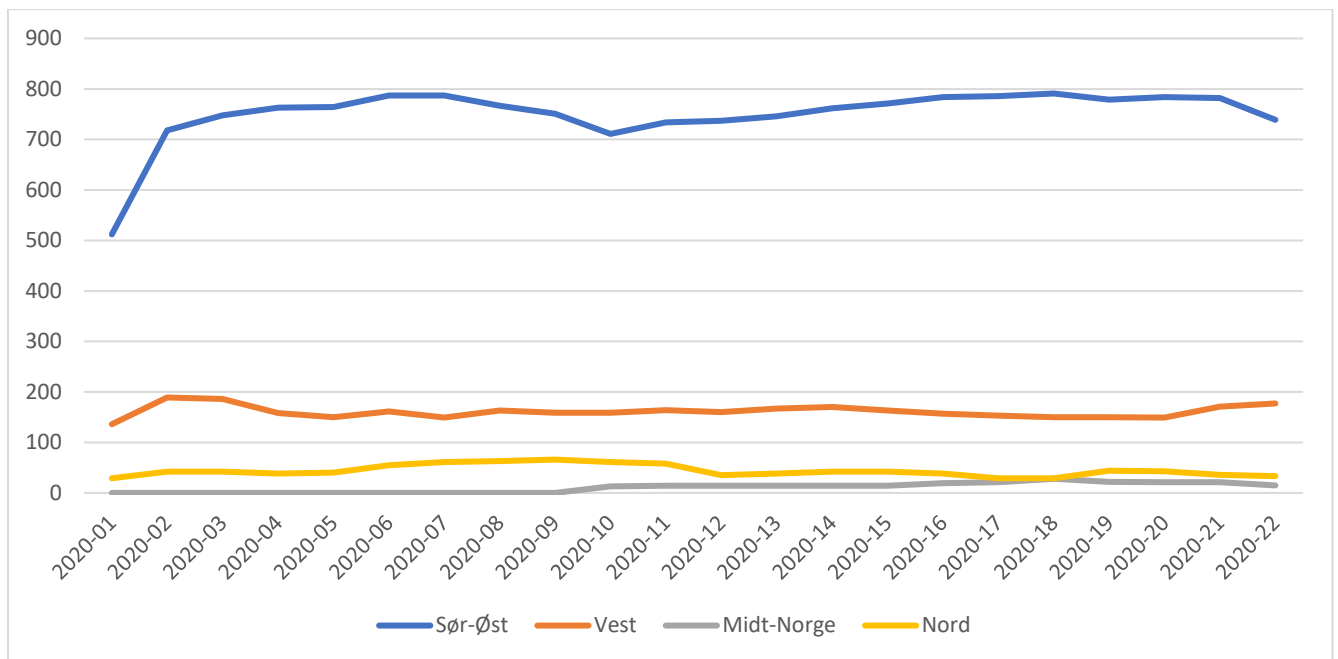
Tiltakene som ble innført 12. mars var i uke 12. Det interessante i figurene som følger er derfor om det skjer en tydelig endring fra uke 12. Det er også viktig å kjenne til at påsken var i uke 15, hvor det er vanlig med et lavere nivå.

Innen TSB (figur 3) fremkommer det ingen markert nedgang fra uke 12 utover en reduksjon i bostedsregion Nord. Både for Sør-Øst og Vest virker det å være et stabilt (Vest) eller økende (Sør-Øst) volum av regninger fra uke 12. Det er laget tilsvarende oversikt for antall pasienter, og det er en svak nedgang antall pasienter i regionene Sør-Øst, Vest og Nord fra uke 11 til uke 12, men dette fortsetter ikke i ukene deretter. Det er med andre ord ikke tegn til en markert og vedvarende reduksjon i aktivitet i denne ordningen for TSB.

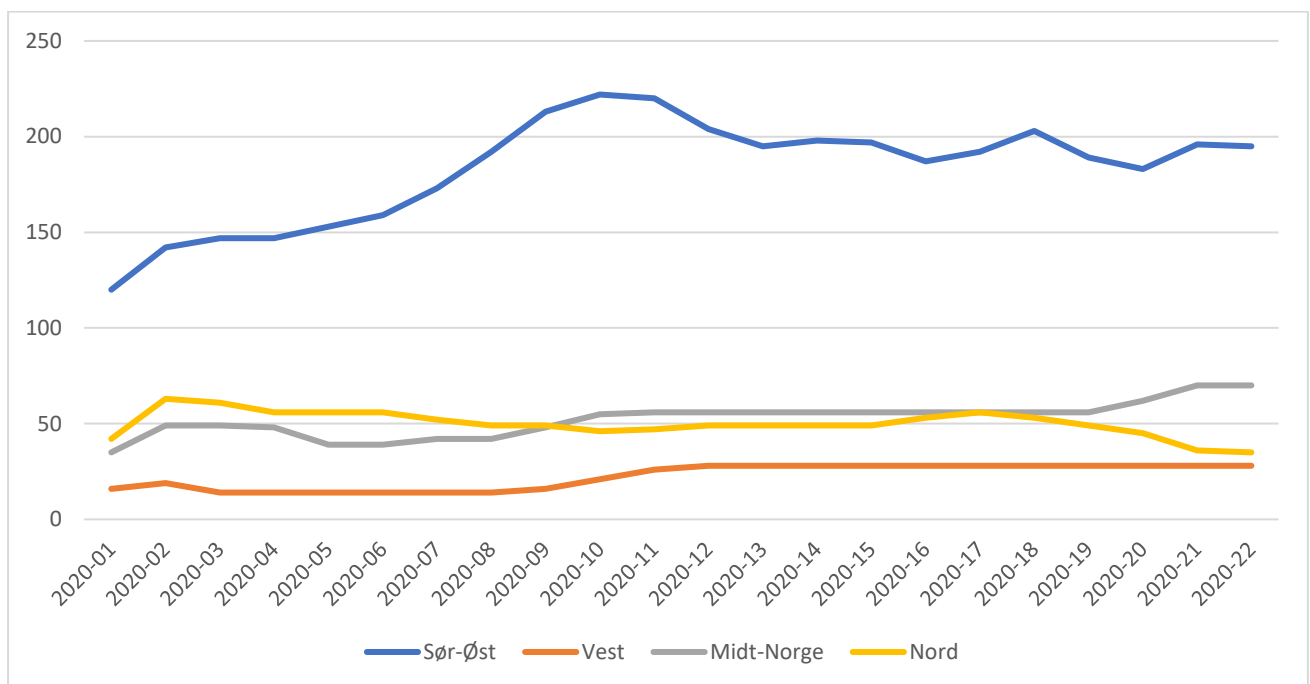
Når det gjelder pasienter og tjenester innen psykisk helsevern for voksne viser figur 4 en vekst i antall regninger for pasienter fra region Sør-Øst fra starten av året og frem til uke 10-11, for deretter å reduseres noe. Dette lavere nivået videreføres i stor grad frem til uke 22 som er siste uke i denne oversikten. Det samme bildet vises når vi ser på antall pasienter. Pasienter fra de tre andre regionene har ikke tilsvarende endring verken i forkant eller etter uke 12. I disse regionene er nivået mer stabilt, men det er da også vesentlig lavere volum i disse regionene.

Figur 3 Antall regninger etter pasientens bostedsområde for TSB-tjenester per uke i 2020. Kilde: KUHR.

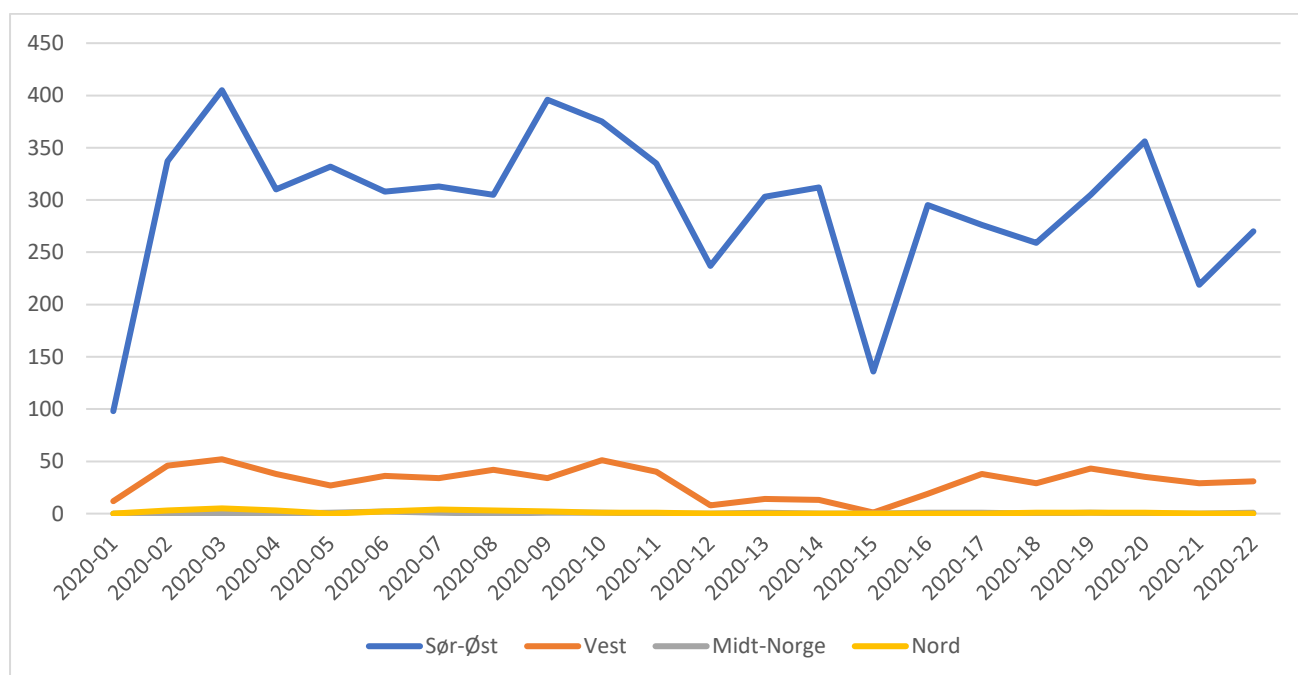

Figur 4 Antall regninger etter pasientens bostedsområde for tjenester innen psykisk helsevern for voksne per uke i 2020. Kilde: KUHR.

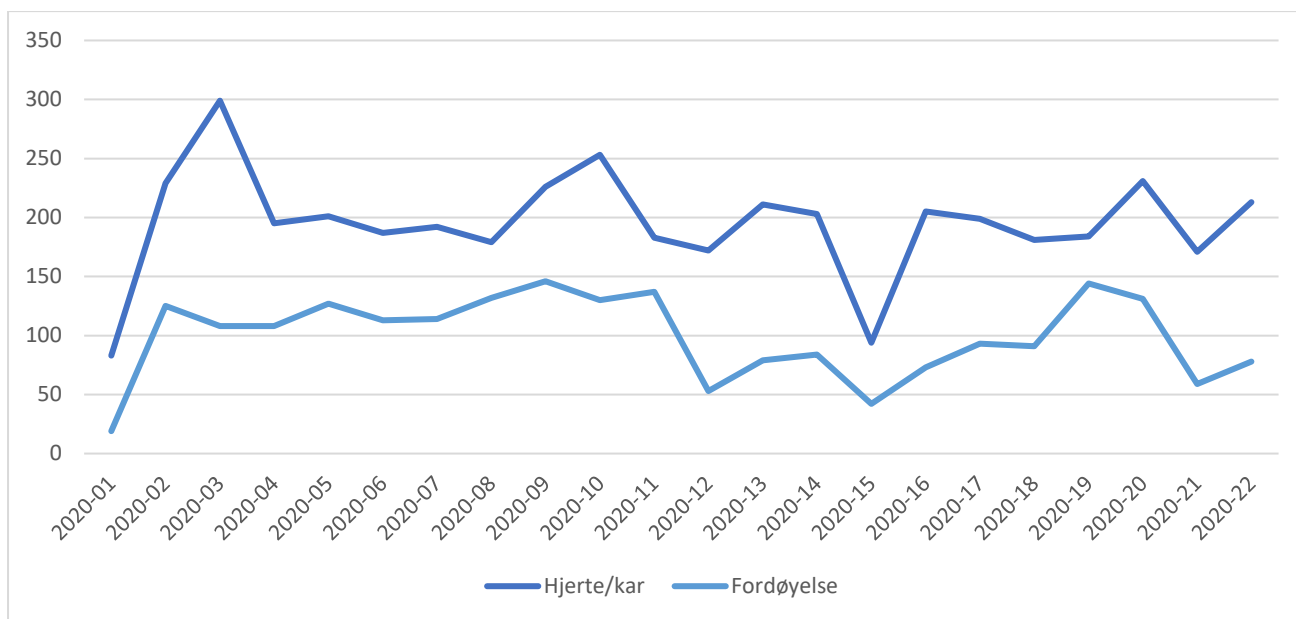
Figur 5 viser utviklingen i antall pasienter som har mottatt somatiske tjenester. Innen godkjenningsordningen er dette i hovedsak utredninger (hjerne/kar, fordøyelse) og dagkirurgiske inngrep. Det er i stor grad pasienter fra region Sør-Øst som benytter tjenester i ordningen, og vi ser av figuren at volumet av pasienter varierer en del fra uke til uke. Dersom vi ser bort fra uke 1 i starten av året kan det se ut til at nivået på antall pasienter er noe lavere etter uke 12 enn før. Det lave nivået i uke 15 skyldes nok påsken. Det er svært få pasienter fra region Midt og Nord, og de kommenteres derfor ikke. For region Vest er det også en reduksjon i uke 12 og påfølgende 3 uker, før det øker igjen i uke 16-17. Deretter er det ganske stabilt til uke 22, som er siste uke vi har gode data for.

Figur 5 Antall pasienter etter pasientens bostedsområde for somatiske tjenester per uke i 2020. Kilde: KUHR.

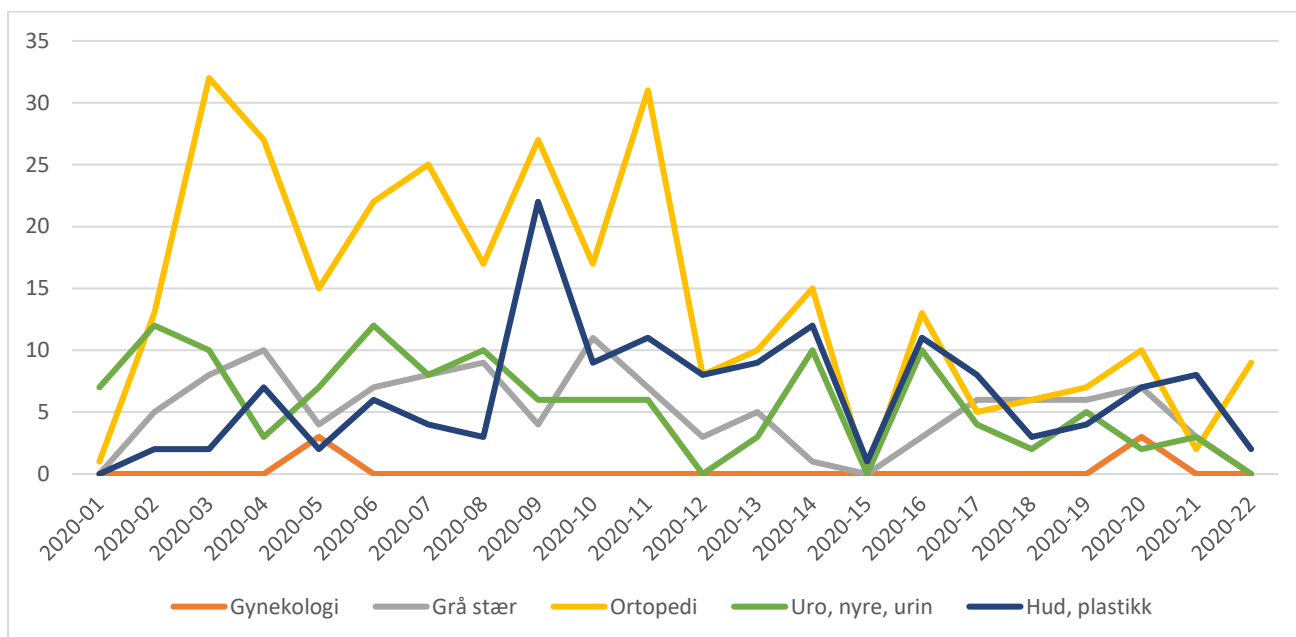

Figur 6 og 7 viser utviklingen mer detaljert per fagområde for de somatiske tjenestene som inngår i godkjenningsordningen. Det er noe tydeligere for utredninger innen fordøyelse (fig 6) og ortopedi (fig 7) at det var et lavere antall pasienter etter uke 12 sammenlignet med ukene før. Samtidig viser figurene at nivået i antall pasienter varierer en del mellom ukene.

Figur 6 Antall pasienter med utredninger innen hjerte/kar og fordøyelse per uke i 2020. Kilde: KUHR.

Figur 7 Antall pasienter med somatiske tjenester, eksklusiv hjerte/kar og fordøyelse, per uke i 2020. Kilde: KUHR.

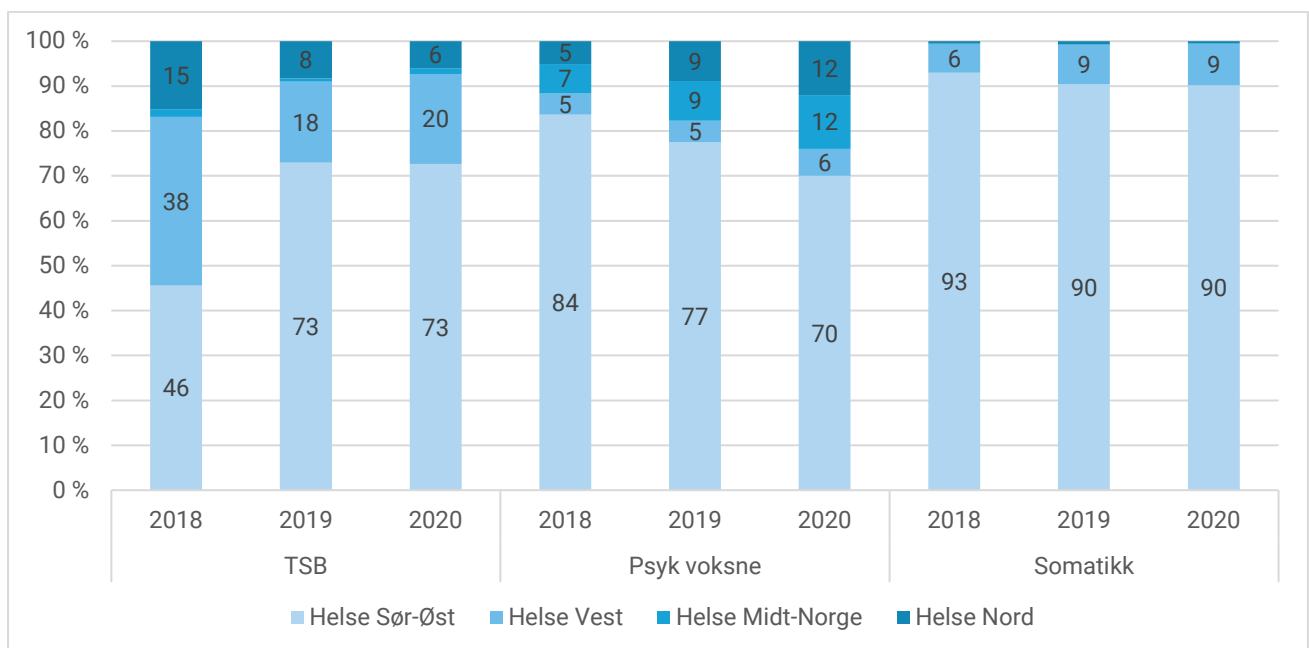
2.2 Geografisk fordeling

Figur 8 viser at andelen pasienter etter bostedsregion, mens figur 9 viser andeler etter fylke. I tabell 3 vises volumtall.

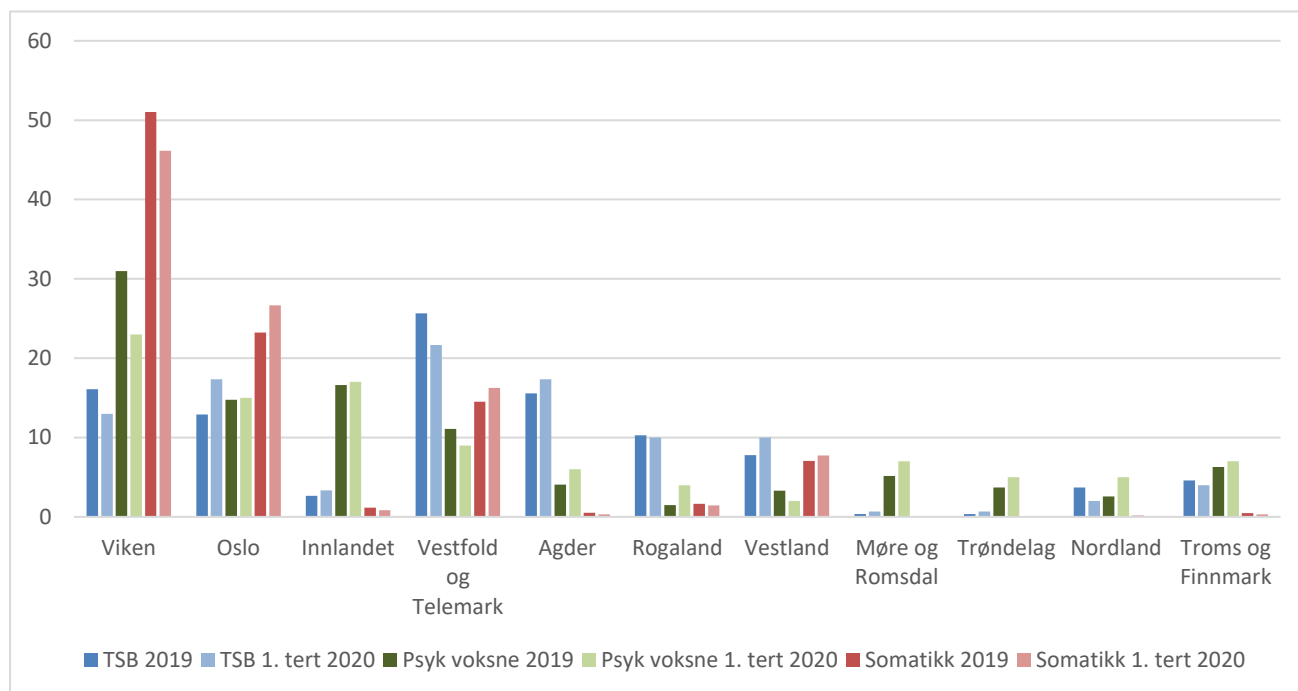
Det er en høyere andel pasienter fra Helse Sør-Øst enn andelen befolkning skulle tilsi for de tre tjenesteområdene TSB, psykisk helsevern for voksne og somatikk, og det er særlig markert for somatikk hvor 90 prosent av pasientene kommer fra region Sør-Øst. Innad i Sør-Øst kommer en stor andel av pasientene fra fylkene Viken, Oslo, samt Vestfold og Telemark, mens for psykisk helsevern for voksne er det Viken som har hatt størst andel pasienter, etterfulgt av fylkene Oslo og Innlandet.

For pasienter som mottar tjenester innen TSB var bildet i 1. tertial 2020 omtrent slik det var i 2019. Det er størst andel fra Helse Sør-Øst. Videre er det fylket Vestfold og Telemark, etterfulgt av Oslo, Agder og Viken som hadde størst andel TSB pasienter både i 2019 og 1. tertial 2020.

Figur 8 Prosentandel pasienter etter bostedsregion for tjenesteområder i godkjenningsordningen i perioden 2017 til 1. tertial 2020. Kilde: KUHR

Figur 9 Prosentandel etter bostedsfylke for tjenesteområder i godkjenningsordningen per 1. tertial 2020.
Kilde: KUHR.

Tabell 3 Antall pasienter per tjenesteområde fordelt etter bostedsfylke 2019 og 1. tertial 2020.
Kilde: KUHR.

	TSB		Psyk voksne		Somatikk	
	2019	1. tert 2020	2019	1. tert 2020	2019	1. tert 2020
Viken	91	35	84	22	8517	2583
Oslo	73	49	40	15	3876	1499
Innlandet	15	10	45	17	191	49
Vestfold og Telemark	145	60	30	8	2425	827
Agder	88	50	11	6	84	19
Rogaland	58	29	4	4	277	88
Vestland	44	27	9	2	1180	434
Møre og Romsdal	2	2	14	6	12	4
Trøndelag	2	2	10	4	15	4
Nordland	21	5	7	5	28	7
Troms og Finnmark	26	10	17	7	82	18
Totalt	565	279	271	96	16687	5532

2.3 Fordeling mellom menn og kvinner

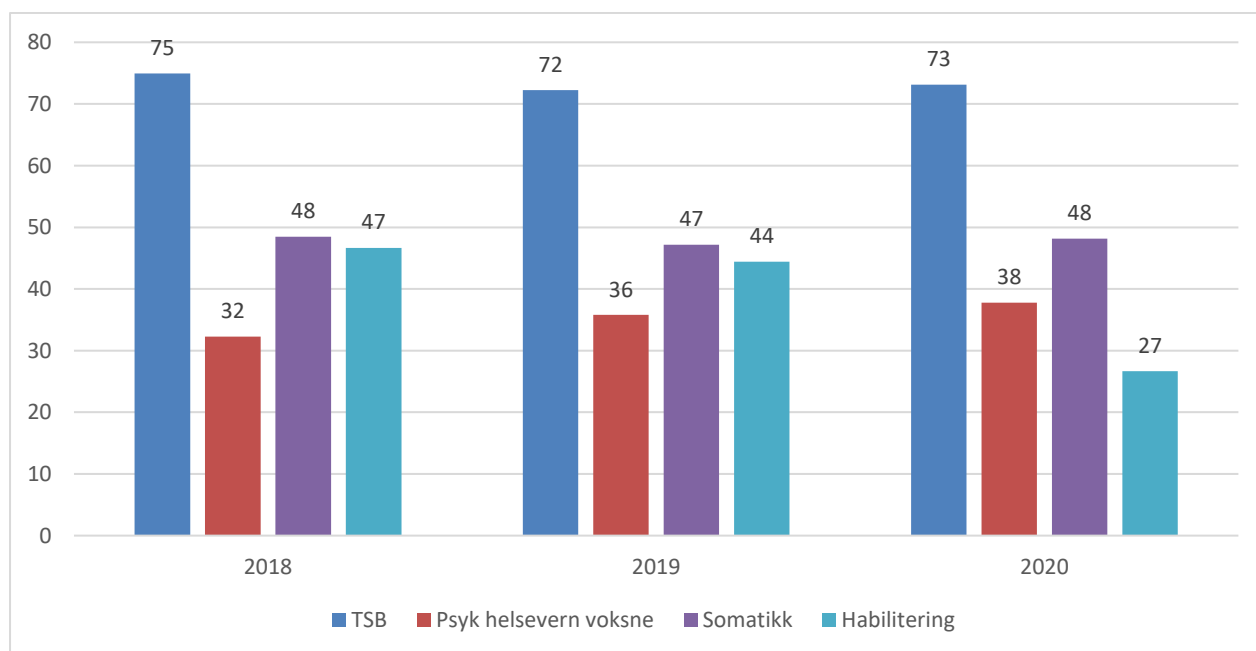
De forskjellige tjenesteområdene har ulik fordeling mellom kvinner og menn. Tabell 4 viser fordelingen mellom kvinner og menn, og mellom de ulike tjenesteområdene for perioden 2016 til 1. tertial 2020. Figur 10 viser andelen menn for årene 2018-2019, samt i 1. tertial 2020. Andelen menn som mottok somatiske tjenester var i underkant av 50 prosent i denne perioden, mens i psykisk helsevern for voksne

var andelen menn økende fra 32 prosent i 2018 til 38 prosent i 2020. Innen TSB var andelen menn på drøyt 70 prosent i nevnte periode.

Tabell 4 Antall pasienter per tjenesteområde i godkjenningsordningen i perioden 2016 til 1. tertial 2020 fordelt på kvinner og menn. Kilde: KUHR.

Tjenesteområde		2016	2017	2018	2019	1. tert 2020
TSB	Menn	113	199	287	310	192
	Kvinner	41	47	96	119	72
Psyk helsevern voksne	Menn	25	50	82	78	36
	Kvinner	107	118	172	140	58
Psyk helsevern barn/unge	Menn	0	2	2	1	0
	Kvinner	0	3	7	9	3
Somatikk	Menn	804	2130	3913	6997	2675
	Kvinner	987	2298	4156	7832	2862
Habilitering	Menn		3	7	12	4
	Kvinner		3	8	15	11
Rehabilitering	Menn				9	5
	Kvinner				1	0
Totalt	Menn	942	2384	4291	7407	2912
	Kvinner	1135	2469	4439	8116	3006

Figur 10 Andel menn i godkjenningsordningen etter tjenesteområdene TSB, psykisk helsevern for voksne, habilitering og somatikk for perioden 2018 til 1. tertial 2020. Kilde: KUHR.

3 Utbetalte refusjoner i godkjenningsordningen

Det er fastsatt en nasjonal refusjon for de ulike tjenestene som inngår i godkjenningsordningen. I tillegg er det laget et mindre sett av prisregler. For døgn tjenester innen TSB, psykiske helsevern og rehabilitering gis det refusjon per oppholdsdøgn, mens innenfor somatiske tjenester gis det refusjon per utredning, dagkirurgiske inngrep eller kirurgisk døgnbehandling. Nærmere informasjon om dette finnes på nettsiden <https://www.helfo.no/fritt-behandlingsvalg/fritt-behandlingsvalg-fbv>.

Tabell 5 viser utbetalte refusjoner per tjenesteområde siden oppstart i 2015, mens tabell 6 viser tilsvarende for de siste fire tertial. Utbetalte refusjoner i godkjenningsordningen har økt fra nær 60 millioner i 2016 til om lag 288 millioner i 2019. I 1. tertial 2020 er utbetalingene foreløpig registrert til 117 millioner kroner.

Tabell 5 Utbetalte refusjoner (millioner kroner) i godkjenningsordningen etter tjenesteområde for årene 2015 til 1. tertial 2020. Kilde: KUHR

	2015	2016	2017	2018	2019	1. tert 2020
TSB	0,0	38,4	62,2	103,1	150,2	64,6
Psyk Voksne	8,0	14,9	50,5	68,1	69,5	26,0
Psyk barn/unge	0,0	0,0	1,9	5,7	5,3	0,8
Somatikk	0,2	5,0	13,4	29,5	60,3	24,6
Habilitering			0,3	1,3	2,0	0,9
Rehabilitering					0,5	0,3
Totalt	8,3	58,3	128,2	207,7	287,9	117,2

Tabell 6 Utbetalte refusjoner (millioner kroner) i godkjenningsordningen etter tjenesteområde i perioden 1. tertial 2019 til 1. tertial 2020. Kilde: KUHR

	2019-t1	2019-t2	2019-t3	2020-t1	Endring 1. tert 2019-2020	Pst endring 1. tert 2019-2020
TSB	47,4	49,8	53,1	64,6	17,2	36,4
Psyk Voksne	27,2	18,3	24,1	26,0	-1,2	-4,4
Psyk barn/unge	2,0	1,8	1,5	0,8	-1,2	-59,6
Somatikk	15,8	19,0	25,5	24,6	8,8	55,6
Habilitering	0,8	0,6	0,6	0,9	0,1	10,6
Rehabilitering	0,0	0,0	0,5	0,3	0,3	
Totalt	93,2	89,5	105,2	117,2	24,0	25,8

I tabellene 7-9 presenteres utbetalte refusjoner etter pasientens bostedsregion. Pasienter fra region Sør-Øst står for den største andelen på rundt 75 prosent, etterfulgt av Vest med 14 prosent. Det er særlig Midt-Norge som har en lav andel av pasientene og refusjonene med om lag 4 prosent, hvilket er godt under andelen av befolkningen som tilhører region Midt-Norge. Region Sør-Øst har drøyt 55 prosent av befolkningen, men som vist en vesentlig høyere andel av pasienter og refusjoner i godkjenningsordningen. Region Nord står for om lag 6-7 prosent av refusjonene i ordningen, hvilket er litt lavere enn andel av befolkningen på 9 prosent.

Regionenes andel av refusjoner i godkjenningsordningen var tilnærmet uendret fra 2019 til 1. tertial 2020. Tabell 8 viser endringen fra 1. tertial 2019 til samme tertial i 2020. Det var økte refusjoner i 3 av 4 regioner, og det var kun i region Nord at det var en svak reduksjon. Viktig da å bemerke at endringen for Nord beløpsmessig ikke er særlig stor.

Tabell 7 Utbetalte refusjoner (millioner kroner) i godkjenningsordningen etter bostedsregion for årene 2015 til 1. tertial 2020. Kilde KUHR.

	2015	2016	2017	2018	2019	1. tert 2020
Helse Sør-Øst	6,5	15,5	65,6	142,0	219,4	88,5
Helse Vest	1,0	34,3	44,3	35,0	37,3	17,1
Helse Midt-Norge	0,4	3,7	2,9	6,9	10,9	4,4
Helse Nord	0,4	4,7	15,4	23,8	20,1	7,3
Annet	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0
Totalt	8,3	58,3	128,2	207,7	287,9	117,3

Tabell 8 Utbetalte refusjoner (millioner kroner) i godkjenningsordningen etter bostedsregion i perioden 1. tertial 2019 til 1. tertial 2020. Kilde KUHR.

	1. tert 2019	2. tert 2019	3. tert 2019	1. tert 2020	Endring 1. tert 2019-2020	Pst endring 1. tert 2019-2020
Helse Sør-Øst	69,6	71,9	79,5	88,5	18,9	27,1
Helse Vest	13,0	8,5	16,0	17,1	4,1	31,9
Helse Midt-Norge	2,7	3,9	4,3	4,4	1,7	62,2
Helse Nord	7,9	5,8	6,4	7,3	-0,7	-8,4
Annet	0,0	0,0	0,0	0,0		
Totalt	93,3	90,1	106,3	117,3	24,1	25,8

Tabell 9 Oversikt over utbetalte refusjoner (i millioner kroner) i godkjenningsordningen etter bostedsregion fordelt på tjenesteområdene TSB, Somatikk og Psykisk helsevern for voksne i perioden 2018 til 1. tertial 2020. Kilde: KUHR.

	TSB			Somatikk			Psyk Voksne		
	2018	2019	1. tert 2020	2018	2019	1. tert 2020	2018	2019	1. tert 2020
Helse Sør-Øst	52,2	117,2	50,6	27,0	50,5	20,2	57,8	48,3	16,5
Helse Vest	29,5	21,5	10,6	2,2	8,6	3,9	2,1	3,2	1,7
Helse Midt-Norge	1,7	1,1	0,5	0,0	0,1	0,1	4,5	9,6	3,7
Helse Nord	19,8	10,4	2,9	0,2	1,0	0,3	3,7	8,4	4,0
Totalt	103,1	150,2	64,6	29,5	60,2	24,5	68,1	69,5	26,0

Fritt behandlingsvalg

Utgitt

Juni 2020

IS-nummer:

IS-2934

Utgitt av

Helsedirektoratet

Postadresse

Pb. 220 Skøyen, 0213 Oslo

Besøksadresse

Vitaminveien 4, 0483 Oslo

Holtermanns veg 70,

7031 Trondheim

Telefon 810 20 050

Ansvarlig avdeling:

Komparativ statistikk og
styringsinformasjon

Kontaktpersoner:

Lars Rønningen

Forsidefoto

Design

Itera as

www.helsedirektoratet.no